

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Research ArticleSubject Area
MusicVol: 8 Issue: 66
Year: 2022 November
Pp: 2389-2398Arrival
28 October 2022
Published
31 December 2022
Article ID 66666Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/smryj.66666>

How to Cite This Article
Dumlupınar, Y. (2022). "Bilgi Teknolojilerinin Görme Engellilerin Yaşam Enerjisi Açısından Etkileşimi Üzerine Bir Araştırma", *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X) 8(66): 2389-2398

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Bilgi Teknolojilerinin Görme Engellilerin Yaşam Enerjisi Açısından Etkileşimi Üzerine Bir Araştırma

A Research on the Interaction of Information Technologies in Terms of Life Energy of the Visually Impaired

Yusuf Dumlupınar¹

¹ Öğr. Gör. Dr., İnönü Üniversitesi, Rektörlük, Malatya, Türkiye

ÖZET

Bu makalede, tarih boyunca, sadece müzik alanıyla sınırlanmayarak, temel bilimlerin ve sosyal bilimlerin birçok alanında, kariyer elde etmiş görme engellilerin mesleki deneyimlerini geliştirmede, kabartma yazı ve bilgi teknolojilerinin yarattığı imkanların irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu bakımdan araştırma, görme engellilerin eğitim öğretim süreçlerinde müziğin rolü ve müzik alanında kariyer olanaklarının değerlendirilmesinde ise, bilgi teknolojilerinin yarattığı kolaylıkların incelenmesi biçiminde birbirini bütünleyen iki temel yaklaşım üzerinden ilerlemiştir. Böylece müzik ve bilgi teknolojilerinin yarattığı kolaylıklarla yaşam kalitesini güçlendiren görme engelli bireylerin, toplumsal entegrasyona önemli katkılar sağladığı var sayılmıştır. Araştırma, bilgi teknolojileri vasıtasıyla sağlanan eğitimin, engellilerin özgüven duygusunu geliştirmede önemli bir gelişme olduğunu ortaya koymuştur. Böylece toplumun engellilere karşı önyargılarından kaynaklanan tutumların değişim süreçlerini etkilemede bilgi teknolojilerinin güçlü bir enstrüman olduğu sonucu elde edilmiştir. Müzik, tarih boyunca, görme engellilerin kendilerini ifade etmelerinde ve onların toplum hayatına katılmalarında etkin bir rol oynamıştır. Aslında müzik, engelliler açısından bir iletişim aracıdır. Görme engelli müzisyenler, empati kültürüne katkı için sahip oldukları müziksel becerilerini bir iletişim olgusu olarak değerlendirme arzusundadır. Toplum, görme engellileri en çok müzik, sanat, edebiyat ve dini konularla uğraşan bireyler olarak görmekte ve önyargılı bir yaklaşımla onların başka alanlardaki birikim ve yeteneklerini görmezden gelmektedir.

Oysa, dünyada, matematikten astronomiye, felsefeden siyaset hatta yönetimin üst kademelerine kadar geniş bir yelpazede görme engelliler hep var olmuş ve onların elde ettikleri başarılar, birçok bireyin ve toplum kesiminin bakış açısını çeşitli açılardan etkileyerek, özel eğitimin önemini ve değerini tartışmaya açmıştır. Kimi zaman ailelerin özel fedakarlık ve çabaları ile kimi zaman ise, görme engellilerin yaratıcı girişimleri ile elde edilen başarılar, engelli bireylerin yaşantılarının daha farkındalıkla anlaşılması bakımından önemli bir değer ortaya koymuştur.

İşte bu doğrultuda, müziğin görme engellilerin, bilgi ihtiyacını karşılamada nasıl bir araç olduğu ve bilgi teknolojilerinin görme engellilerin mesleki kariyerlerine nasıl bir katkı yaptığı önemsenmeye değer çok önemli iki sorudur.

Bu gibi soruların cevaplanmasına katkısı bakımından toplumsal empati kültürünün geliştirilmesini amaçlayan araştırmamızın, engelli bireylerin toplumla bütünleşerek, kendisine ve çevresine sağlayacağı yararların, davranış bilimi açısından disiplinler arası bir değer ortaya koyduğu düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Teknolojileri, Görme Engelliler, Müzik, Özgüven, Toplumsal Farkındalık

ABSTRACT

In this article not just limited to the fields of music, it is aimed to examine the opportunities created by braille and information technologies in improving the professional experience of visually impaired individuals who have achieved careers in many fields of basic sciences and social sciences throughout history. In this respect, the research proceeded the evaluation of the role of music in the education and training processes of the visually impaired and their career opportunities in the field of music, through two basic approaches that cover each other in examining the possibilities created by information technologies. Thus, it is assumed that visually impaired individuals, make significant contributions to social integration who strengthen their quality of life with the conveniences created by music and information Technologies.

The research revealed that the education provided through information technologies is an important development in improving the self-confidence of the disabled. Thus, it has been concluded that information technologies are a powerful instrument in influencing the change processes of attitudes stemming from society's prejudices towards the disabled.

Throughout history, music has played an active role in the visually impaired expressing themselves and their participation in social life. For this purpose, music is a communication tool for the disabled. Visually impaired musicians want to evaluate their musical skills as a communication phenomenon in order to contribute to the culture of empathy. Society has deserved to approach the visually impaired as individuals dealing with music, art, literature and religious subjects and ignores their knowledge and abilities in other fields with a prejudiced approach.

However, there have always been a wide range of visually impaired people in the world, from mathematics to astronomy, from philosophy to politics and even to the upper levels of administration, and their achievements have affected the perspectives of many individuals and segments of society from various perspectives and opened up the importance and value of special education to discussion. Sometimes the special interests and efforts of the families and sometimes the creative initiatives of the visually impaired have shown an important value in terms of understanding the lives of individuals with disabilities with greater awareness.

In this respect, two very important questions that deserve attention are how music is a tool to meet the information needs of the visually impaired and how information technologies contribute to the professional careers of the visually impaired.

It is thought that our research, which aims to develop a culture of social empathy in terms of its contribution to answering such questions, reveals an interdisciplinary value in terms of behavioral science, with the benefits that disabled individuals will provide to themselves and their environment by integrating with the society.

Keywords: Information Technologies, Visually Impaired, Music, Self-Confidence, Social Awareness

GİRİŞ

Günümüzde üretilen bilgi miktarı hızlanarak artmakta, buna karşın bilgi ve iletişim teknolojileri alanındaki sürekli gelişmeler de bilginin üretimi ve erişimi konusunda kolaylıklar sağlamaktadır. Toplumun tüm bireyleri için ihtiyaç duyulan bilgiye zamanında erişmek son derece önemli hale gelmiştir.

Bilgiye erişebilmek ve bilgi teknolojilerinden yararlanabilmek toplum hayatına katılım açısından önemlidir. Bilgi toplumunun gereklerinden biri olan bilgiye erişim etkili iletişim kurabilmeyi gerektirmektedir. Bu iletişim bilgi kaynaklarına ulaşımın bilgisayar kullanımına kadar geniş bir alanı kapsamaktadır (aydın, 2012: s. 93). Bilgi çağının gereklerinden en önemlisi ise, tüm bireyler için her ortamdaki bilgiye erişimi sağlayabilmek ve engellilerin bilgi toplumunun dışında kalmaması gerektiğini düşünen bir toplum yaratmaktır (Subaşıoğlu, 2008, s.410).

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre; dünya nüfusunun %10'unu çeşitli engellere sahip kişiler oluşturmaktadır. (aydın, 2012: s. 94).

Tüm dünyada yaklaşık 45 milyonu tamamen görmeyen olmak üzere toplam 314 milyon görme engelli kişi bulunmaktadır (World Health Organization WHO, 2009).

2002 yılında yapılan Türkiye Özürlüler Araştırması sonuçları ise, Türkiye'de toplam nüfus içindeki engelli nüfus oranının %12,29 ve görme engelli kişi sayısının 412.132 olduğunu göstermektedir. Diğer engelli grupları içinde görme engellilerin yaşantılarını bağımsız bir biçimde sürdürebilmeleri için daha fazla desteğe ihtiyaçları vardır. (Ozida, 2007b).

Görme duyusunun tamamen veya kısmen kaybindan dolayı görme engellilerin eğitiminin özel araç ve yöntemlerle uygulanması çağdaş bir gereksinimdir. Teknolojinin de etkisiyle bugün görme engellilerin eğitimine yardımcı olan çok çeşitli imkanlardan söz etmek mümkündür. Görme engellilerin eğitimi de gören bireylerin eğitimi gibi genellikle okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yükseköğretim aşamaları gözetilerek planlanmaktadır. Bunların yanı sıra orta öğretim düzeyinde meslek eğitimi ve rehabilitasyon çalışmaları da yürütülmektedir (Güleroğlu ve Sümer, 1982, s.71).

diğer bireyler gibi eğitim, yaşam boyu öğrenim, iş ve toplum hayatına katılım ve benzeri ihtiyaçlarının karşılanması bakımından görme engelli bireylerin de bilgiye erişim ihtiyaçları çeşitli mecralara göre farklılık göstermektedir. Örneğin, görme engelli bir avukatın bilgiye erişim ihtiyaçları ve kullandığı teknolojik donanımlar, yine görme engelli bir bestecinin ihtiyaç duyduğu bilgi teknolojileri bakımından oldukça farklılık gösterebilir. Dünyada yayımlanan kitapların %95'inin Braille, büyük baskı ve ses gibi görme engellilerin okuyabileceği erişilebilir formatlarda olmadığı (Brazier, 2007, s.864; Epp, 2006, s.411) göz önünde bulundurulduğunda görme engellilerin bilgi erişim ihtiyaçlarını kolaylıkla karşıladıkları söylenemez.

Görmeyenlere yönelik kütüphane hizmetleri, son iki yüzyılda, özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika'daki gelişmelere paralel olarak artış göstermiştir. ABD'de görme engellilere verilen kütüphane hizmetlerini Kongre Kütüphanesi'nde kurulmuş olan bölüm yürütmektedir. Bu bölüm, ülke çapında işbirliği yaptığı kütüphanelerle ve özel koleksiyonlarla hizmet vermektedir (aydın, s. 96-7). Yurt dışında görme engellilere yönelik kütüphane hizmetleri sağlamak amacıyla oluşturulan kurumlara örnek olarak; İngiltere'de Körler Ulusal Kütüphanesi ve Körler Kraliyet Ulusal Enstitüsü gösterilebilir (Turgok, 2009). Engellilere yönelik ekipman ve yazılımların gelişmesi görme engellilerin de bilgiye erişimini hızlandırmış ve kolaylaştırmıştır. İnternet'in gelişimi ve kullanımı görme engelli bireyler için sadece bilgiye erişim olanaklarını artırmakla kalmamış, aynı zamanda onlara yeni bir bilgi ve iletişim ortamı da sağlamıştır.

Üniversite kütüphaneleri görme engelli öğrencilerin bilgi gereksinimini sağlamak için uygun bir koleksiyon geliştirmek ve çeşitli hizmetler sağlamak durumundadır. (aydın, s. 95).

Dünyada ilk körler okulu, 1785 yılında Valantin Haouy tarafından Paris'te açılmıştır. Daha sonra İngiltere, Avusturya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde körler için okullar açılmıştır. 19. yüzyıl sonunda, pek çok ülkede körler için okullar kurulduğu görülmektedir (Enç, 1972, s.20). Türkiye'de körlerin eğitimi, ilk kez 1889 yılında İstanbul'da Ticaret Mektebi'nin bir bölümünde başlamıştır. Günümüzde ise, görme engellilere hizmet veren 16 adet görme engelliler ilköğretim okulu bulunmaktadır (Özel Eğitim, 2009). Görme engellilerin yaşam enerjisi ve bilgi teknolojileri arasındaki ilişki hem gündelik hayatta hem de eğitim ortamlarında normal bireylerle eşitliği esas alır. Görme engelliler, akıllı telefonları kullanmak suretiyle her türlü kitap ya da makale okuma ihtiyacını karşılayabilmekte, hatta bankacılık hizmetlerini bile oturduğu yerden kullandığı teknolojiye başvurmak suretiyle gerçekleştirebilmektedirler. Örneğin, iphone teknolojisi ile birlikte gelen VoiceOver ekran okuyucusunu devreye koyarak, her hangi bir bankanın uygulamasına girebilmekte ve bu uygulamayı kullanarak, taksitlerini ödeyebilmekte, eft gibi hizmetleri bile kolayca yerine getirerek, yaşam kalitesini

arttırabilmektedirler. Bununla beraber, üniversite öğrenimi görmekte olan görme engelliler, belirli bir bilgisayar kullanım hakimiyetine bağlı olarak, sınavlarına bilgisayar destekli olarak girebilmekte ve bu biçimde bilgi teknolojilerinin sağladığı imkanlarla onlar için daha eşitlikçi eğitim ortamlarının yaratılmasına dair toplumsal bir farkındalık kültürü her geçen gün daha güçlü bir biçimde artmaktadır. Tüm bu gelişmeler, dünyada ve ülkemizde düne kadar asla olmaz denilen meslek alanlarının kapılarının görme engelli bireylere sonuna kadar açılabilmesini mümkün kılabilen ve onların geleceğe daha umutla bakmalarına fırsat yaratmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma, kaynak tarama ve kişisel görüşmelerden elde edilen bilgi ve bulguların konu kapsamında irdelenmesini esas almıştır. Bu bağlamda, önce ilgili literatürün değerlendirilmesi, daha sonra da Braille teknik firmasının sahibi Sayın Mustafa Demirci ile bilgi teknolojileri ve görme engellilerin özel eğitimi konusunda yapılan kişisel görüşmelerden yararlanılmıştır.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda, bilgi teknolojilerinin yaşamsal kolaylıklarının yanı sıra, müziğin de görme engelli bireyin sorunlarıyla başa çıkmada psikoterapik bir araç olduğu vurgulanarak, müzik yeteneği bulunan görme engellilerin bu sayede, hem meslek edindiklerini hem de müzik yeteneğinin farklı meslek uğraşları olan görme engelliler için de sosyal bir iletişim aracı olmasının önemi üzerinde durulmuştur. Konuya ilişkin araştırma evreni olarak, tarihe ve topluma mal olmuş görme engellileri, araştırma örneklemini olarak ise, müzik ve bilgi teknolojileri yardımıyla kariyer elde ederek, tarihe geçmiş görme engelliler üzerinde durmak istedim. Bu çalışmaya katkı sağlayacağına inandığım makale ve kitaplardan elde ettiğim bulguları, kimi zaman değerlendirmelerimin satır aralarına serpiştirmek suretiyle kimi zaman da doğrudan bu kaynak bilgilerinin önemine atıfta bulunarak, araştırma evrenimi ve hipotezimi desteklemeye çalıştım.

Tutumlar ve Kavramsal Yaklaşımlar

Tutum, kişinin bir birey ya da nesne karşısında aldığı psikolojik durum, ona karşı içinde uyanan duygu ve düşüncelerdir (Crash, Cratchfield ve A. Balashy 1962)

Tutum doğrudan gözlenebilen bir özellik olmadığı halde, bireyin izlenebilen davranışlarından dolayı biçimde ortaya çıkabilen bireysel bir eğilim olarak kendini göstermektedir. Görme engellilerin, bilgiye erişim hakkında gösterdikleri çabalar, onların çevrelerindeki bireylerin tutumlarını gözden geçirmelerinde önemli bir değeri olup, onların sorunlarının toplum tarafından algılanmasında, pozitif bir katkı sağlamaktadır (demirci, 2005: s. 7-8). Örneğin, aynı sınıfta öğrenim gören ancak, biri görme engelli diğeri normal iki öğrenci düşünelim. Her ikisi de hukuk öğrenimi yapmakta olan ve okulun ilk günlerinde tanışarak arkadaş olan bu öğrenciler arasında bir süre sonra mutlak surette “bana kitap okur musun” sorusu ile başlayan bir diyalog gelişecektir. Görme engelli öğrenci, genellikle bu arkadaşlık fırsatını eğitimdeki eksikliğini giderme biçiminde değerlendirme eğiliminde olur. Hele birde sınavlarda aldığı yüksek notların sınıf ve okul çevresine yayıldığını düşündüğümüzde, kitap okuma ile başlayan arkadaşlık büsbütün görme engelli öğrencinin yüzünü güldürecek can kurtarıcı bir değer taşır ve diğer öğrencilerle çalışan görme engelli öğrenci arasında pozitif bir tutum algısı gelişir. Bu da görme engelli birey ile toplum arasındaki diyalogun gelişmesi neticesinde yaşam enerjisinin optimize eden gelişmelere yol açacaktır.

Üzerinde durduğum bu örnekte, görme engelli öğrencinin bilgiye erişim çabasıyla, onun önce, donanımlı bir öğrenci olmayı başarması, bilgiye erişim için sosyal iletişim becerilerinin ona getirdiklerini kavraması ve bu yaklaşımlarla elde ettiği başarıları tüm yaşam süreçlerinde devam ettirmesi büyük önem taşımaktadır.

Aynı zamanda, bu gibi yaşam pratikleri ve yetişmiş görme engelli bireylerin yaşam deneyimlerinin önemine vurgu yaparken, bireyin, kendisinden sonra gelen kimselere, yol açan ve onların toplumsal aidiyetlerine katkı sağlayarak, yaşam enerjisi yüksek, çevresindeki bireyler üzerinde etki yaratan ve empati yeteneği olan bireylerle birlikte olması da aynı derecede önem taşımaktadır.

Görme engellilerin bilgiye erişimi, geçmişten günümüze değin, çok meşakkatli ve zorlu yaşam pratiklerinin kazanımları ile sağlanmıştır. Örneğin, bir görme engelli bireyin okuduğu her hangi bir kitabın kabartma versiyonu aynı kitabın normal versiyonuna göre beş kat daha fazla sayfa sayısına sahiptir. Yani 250 sayfalık bir kitabı kabartmaya çevirdiğimizde en az 1000-1200 sayfalık dört beş ciltlik kitap kadar yer işgal etmektedir.

Bu bakımdan sesli teknolojilerin kullanılması bilgiye erişim bakımından daha pratik ve kolaylaştırıcı bir gelişmedir. Bugün sesli kitap dinleyen özellikle hukuk ya da siyasal bilgiler fakültelerindeki birçok görme engelliler, dakikada en az 250-300 kelime okutma hızını kullanarak gayet hızlı kitap okuyabilmekte, gereksinim duydukları bilgiye kolayca ulaşabilmekte ve sınavlarında üstün başarı gösterebilmektedirler.

İnsanın herhangi bir kişiye, soyut ya da somut bir nesneye ilişkin bir tutum belirlemesinin üç bileşeni vardır: Bilgi, duygu, davranış. “Bilgi”, tutum belirlenecek kişi ya da nesne hakkında neler bilinmekte olduğudur. Kişinin inançları ve kanıları o ana dek edinilmiş bilgilerden ve geçirilen deneyimlerden çıkarılır.

Tutumlar büyük çoğunlukla sorgulandığı oranda değiştirilebilir. Sorgulanmayan tutumlarda çok değişim olmaz. Tutuma konu olan kişi ve nesnelere ilgili yeni bir bilgi ya da deneyim gelmesi durumunda ancak var olan tutumun gözden geçirilmesi ihtiyacı kendini gösterebilir.

Tutumun ikinci bileşkesi, sergilenecek tutum nesnesinin tutuma sahip birey üzerinde yaptığı “duygusal” etkidir. Birey tutuma konu olan kişi ya da nesneye yönelik herhangi bir ilgi geliştirmemiş olabilir.

Bilgi eksikliği kişide ilgisizliği, kimi olumsuz görüşler de olumsuz duyguları harekete geçirebilir.

Örneğin, görme engellilikle zeka gücü arasında ilişki bulunmadığını bilen bir kişi, görenlerin yapabileceğini düşündüğü bir işi yapmaya kalkışan bir görme engelliye karşı yine de hoşlanmama duygusu, öfke ya da kıskançlık geliştirebilir.

Toplumun yaygın ve değişmez gibi görünen tutum ve alışkanlıklarının kısa bir süre zarfında değişmesini beklemek büyük bir yanılgıdır. Bireylerin, görme engellilerin gereksinimlerini anlamaları, onların sorunlarına duyarlı olabilmeleri ve en önemlisi zaman harcayarak onlar için bir şeyler yapabilmeleri konusunda sadece toplum ve bireyleri sorumlu tutmak asla doğru değildir. Bu noktada, görme engellilerin hangi toplum kesiminde bulunurlarsa bulunsunlar, sosyal iletişim becerilerini kazanabilmeleri ve toplumla el ele, yollarına devam edebilmelerini başarma açısından, diğer bireylerden daha titiz daha dışa dönük ve daha da kendileriyle barışık ve görme engelliliğin kabullenerek, onun getirdiği sıkıntıyı tek başına ortadan kaldırma güçlerinin bulunmadığını ve bir biçimde toplumun içerisinde olma bilinciyle, bilgi eksikliklerini ortadan kaldırabilen bireyler olarak, toplumun bakış açısını değiştirebileceğini bilmesi ve ona göre hareket etmesi son derece hayati bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda, görme engellilerin toplumsal önyargıları ortadan kaldırmaya ilişkin, özellikle üç konuda hassas olmaları gerekmektedir.

1. Dış görünüm konusundaki hassasiyet, (güzel ve temiz giyinmeye gayret etme,)
2. dışa dönük olma, (sahip oldukları yetenek ve becerilerle, topluma katılım mücadelesi vermeleri,)
3. görme engellilikleriyle barışık olmayı başarmaları (üstün özellikleri devreye koyarak, kendisini ispat etme çabası)

Gerek görme engelliliğe ilişkin sorunlara yaklaşım ve gerekse toplumsal tutumların iyileşmesi açısından Belirttiğim bu üç ana bileşen tarihte ve toplumda, kendisinden başarıyla söz ettirmiş birçok görme engelli bireyin özgeçmişinde mevcuttur. Çünkü birçok ünlü görme engellinin yaşam serüvenine bakıldığında, onların ait oldukları çağın gerektirdiği biçimde güzel giyinmeye gayret eden, öğrenme meraklısı ve sahip olduğu ciddi bir hafıza gücüyle, mizahi yetenekleri yüksek bireyler olmanın ötesinde, görme engellilikleriyle barışık biçimde, varlığını sürdüren bireyler olarak, toplumda, engelliliğe dair bir dönüşümün mimarları olduklarını, bu yönüyle de, sosyal kimlik teorisinin, engellilerin yaşamında çok derin bir öneme sahip olduğunu kanıtlamışlardır.

Bir kimsenin tutumları büyük ölçüde çevresinde güvendiği ve saygı duyduğu kimselerin ortaya koyduğu yargıları, kanıları ve hareketlerinden etkilenebilir ve değiştirilebilir.

Yukarıda belirtildiği gibi her tutumu oluşturan bilişsel, duygusal ve davranış öğeleri bir arada bulunur ve değişik derecelerde birbiriyle etkileşim içinde kişinin tutumunu şekillendirir.

Tutulmlara ilişkin araştırmalar ağırlıklı olarak duygusal öğenin tutumların şekillenmesinde önemli olduğunu ortaya koymuş, daha çok bu unsuru incelemeye yönelmiştir.

Tutumların değişmesine yol açan önemli bir etmen de bireyin kendisinin yaşadığı ya da yakınında yaşanan çeşitli durumlardır.

Çevrenin kişi üzerindeki etkisi de tutumların şekillenmesinde oldukça önemlidir. İnsanlar çevreleri tarafından onaylanmak ve kabul edilmek kaygısıyla davranışlarını diğer insanlara göre ayarlar ve bu ayarlama genellikle diğerlerinininkine paralel davranışlar içine girmek şeklinde kendini gösterir (demirci, s. 8-12).

Tutulmlara ilişkin bu kavramlar ve çeşitli özellikleri inceledikten sonra, Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesine burslu olarak, Kabul edildiğim 1989 tarihindeki bir anekdotumun konuyla ilgisi olması bakımından, aktarılmasında yarar görüyorum.

1989 Eylül ayıydı. Ankara,, Üniversitesi eğitim bilimleri fakültesindeki Hocam Prof. Dr. Fatma Barış'ın üniversitedeki bir dinletimde, sesimi duyması ve yeteneğimden etkilenecek, beni konservatuvar öğrenimine teşviki üzerine, o yıl üç müzik okulunun (Ege üniversitesi, devlet Türk musikisi Konservatuvarı, İstanbul

Devlet Konservatuvarı ve Bilkent Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi'nin sınavlarına hazırlanarak bu okullara ön kayıt yaptırıldı. Ancak, bu okullardan, Ege Üniversitesi, görme engelli olduğum için başvurumu bile Kabul etmezken, İstanbul Devlet Konservatuvarının şan bölümü sınavına girişimi Kabul etti ve birinci aşamayı geçtim. Aynı okulun ikinci aşama sınavına gireceğim sırada, beni Gaziantep görme engelliler okulunda yetiştirip, 1960'lı yıllarda, Ankara Devlet konservatuvarı piyano bölümü mezunu olan, Erol Özel öğretmenimi arayıp başvurduğum okulların isimlerini belirttikten sonra, Erol Öğretmen'imın Bilkent müzik fakültesinin o zamanki dekanının Prof. Ersin Onay olduğunu ve kendisinin konservatuvar yıllarından arkadaşı olduğunu belirtmesiyle, cesaretim artarak, İstanbul devlet konservatuvarının ikinci aşama sınavına girmeyi ederek Ankara'ya hareket ettim. Ersin hoca ile görüştüğümde, Erol Özel öğretmenimi çok sevdiğini ve onun zamanında konservatuvarda çok başarılı bir arkadaşı olduğunu söyleyerek, benim de bu sınavı girebileceğimi ve sınavda başarılı olmam halinde, burada okumamın olanaklı olduğunu belirtmesi üzerine, sınavı girdim ve aynı okulun teori kompozisyon ana sanat dalından, burslu bir öğrenci olarak, 1997 yılında, başarıyla mezun oldum.

Bu örnek, Ersin Hoca'nın görme engelli bir eğitimci olan, Erol Özel ile 1960'lı yıllarda, kurdukları arkadaşlığın, Erol Özel'in kendisinden sonra gelen görme engellilere araladığı kapı açısından görme engellilere bir öğüt niteliği taşımaktadır. Kabartma yazının üzerine inşa edilen ve görme engellilerin bilgilendirme süreçlerini derinden etkileyen tüm unsurlar, onların özgüvenini ve yaşam enerjisini güçlendirmekte olup, mesleki alan, genel kültür ve sosyal iletişim başarılarına sahip her görme engelli bireyin kendisinden sonra gelen kuşakların yaşam kalitesini artırma açısından sorumluluk sahibi olmalarını gerekli kılmaktadır.

Tecrübelerimden edindiğim o ki, Dünyanın hiç bir yerinde, görme engellilerin müzik öğrenimini normal bireylerle eşit kılan her hangi bir kurum mevcut değildir. Sadece, çeşitli kurumlarda çok zorluklarla okuyarak mezun olan görme engelli müzisyenlerin ardından, birtakım iyileştirme çabaları mevcuttur. Buradan, hangi ülkede ve hangi müzik kurumunda olurlarsa olsunlar, görme engellilerin başarılarının nihai ölçütü, doğuştan bir yetenek olan müzikle kendilerini terapi etmeleri, yani bol bol çalıp söyleyerek, kendi sorunlarını dışarı vurma konusunda bir iç dinamizm kazanmaları ve de öğrenmek için bilgi teknolojilerini araştırıp yaşamlarının bir parçası haline getirmelerinin gerekli olduğu gibi bir sonuca ulaşmaktayız.

Bu gibi, sayısının çoğaltılabilmesi mümkün örnekler, müziğin her ne kadar toplum tarafından, görme engellilere biçilmiş bir meslek olsa da, aslında, müzik ve sanatla uğraşılmasının görme engellileri dışarı dönük bireyler haline getirmede ve toplumla kaynaşmalarında büyük bir yaklaşım metodu işlevi ve toplumsal uzlaşma aracı olduğu konusunda önemli ve karakteristik bir fonksiyonunun olduğunu göstermektedir. Ayrıca, tarihte ve toplumda başarılarından söz ettiren farklı meslek gruplarındaki görme engellilerin hemen hepsinin ortak paydası, müziğe ve bilgiye erişimi sağlayan, radyo, kaset ve cd çalarlardı. Bu araçlar, görme engellilerin en yakın dostudur. Çünkü onlar, cd ve kaset çalarlar, radyolar ve günümüzde ise bilgisayarlarla, hem müzik dinleyip öğrenmekte hem de bilgi ihtiyaçlarının büyük bir kısmını bu yolla temin etme yolunu seçmektedirler. Bu şekilde, teknolojik gelişmelerden haberdar olmak suretiyle, bilgiye erişim çabaları, görme engellilerin sadece müzik alanında olmayıp, temel bilimler ve sosyal bilimlerin birçok alanında, konusunda uzman bireyler olarak, görme engellilerin toplumsal bütünleşmesine katkı sağlamasına kolaylık getirmiştir. Bu durum, doğal olarak, bilgi teknolojilerinden ve müzik ortak paydasından beslenerek kendilerini geliştirmiş ve tarihe mal olmuş tüm dünyaca ünlü yetişmiş görme engellilerin özneline, toplumun engellilere yönelik ön yargılı tutumlarının dönüşmesine yol açmıştır.

Bilgi Teknolojilerinin Gelişmesi ve Kazanımları

Dünyada herkes gibi, görme engelliler de yaşamlarını kolaylaştırabilme açısından öğrenme ve bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya dönük olarak, geçmişten günümüze değin çeşitli bilgi teknolojileri kullanmış ve bu teknolojiler yardımıyla sahip oldukları başarılarla çevrelerinde ilgi odağı haline gelmeyi elde edip, birlikte yaşadıkları normal bireylerin engellilere yönelik önyargılı tutumları üzerinde çeşitli bakış açıları geliştirerek, süreç içinde tarihe ve topluma mal olmayı hak etmişlerdir.

Bilgi teknolojilerinin evrimi ve görme engellilerin yaşam enerji kaynağı olmasının detaylarından bahsetmeden önce kabartma yazının icadı ve önemine değinmek isterim.

Görme engellilerin bugün yazı aracı olarak vazgeçilmez ve tartışılmaz alfabesinin ilk denemesi çok uzak bir alandan, Napolyon ordularında görev yapmış bir Fransız topçu subayı, Charles Barbier'in (1767-1841) düşüncesi olarak, askerlik alanından gelmiştir.

Barbier 1800'lü yılların başlarında gece karanlıkta askerlerin birbiriyle haberleşebilmeleri amacıyla bir şifre yazı geliştirmişti. "Gece yazısı" adını verdiği bu yazıyı tanıtmak için 1815 yılında bir dergide yayımlanan makalesinde, icat ettiği bu yazının, görme engelliler için müzik notaları yazımında kullanılabileceğini ileri sürmüştür.

Barbier'in bu sistemi, ilk geliştirildiği şekliyle karton üzerine çizilen çizgi ve noktalardan oluşurken, sonraları yalnızca noktaların kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Harflerden çok sesleri esas alan alfabesinde 30 sesi belirtmek üzere 6 yatay 5 de dikey nokta kullanmış, dikey ve yatay birer noktanın her hücredeki yerine tekabül eden sesi ifade ettirmiştir.

Barbier geliştirdiği “gece yazısını” görme engelliler okulu yöneticilerine önerdiği sırada, kabartma yazının kalıcı mucidi olarak dünya tarihine adını yazdıran, Louis Braille (1809-1852) bu okulda öğrencidir. Louis, o sırada, Yönetici ve öğretmenlerinin karşı olduğu bu yazı sistemini öğrenir ve görme engellilerin nasıl yararlanabileceğini araştırmaya koyulur.

Bu yazının bazı zorlukları vardır. Öncelikle, on bir noktalık yer kaplayan harfler parmağın bir anda anlayabileceği yüzeyden daha geniş bir yer tutmaktadır. Ayrıca, kapladığı alanın geniş olması, harfler yerine seslerin kullanılması dolayısıyla yazının karmaşıklaşmasına, öğrenme, okuma ve yazma hızının düşmesine neden olmaktadır. Louis, sesler yerine harfleri uygular ve nokta sayısını altıya indirir. Bu düşüncesini gerçekleştirdiğinde henüz yaşı 15'tir. Çeşitli denemelerden sonra harfler, rakamlar ve noktalama işaretleri elde etmek için noktaların yer değiştirilmesiyle 63 farklı işaret elde eder. 1834 yılında düz yazı için bir yazı sistemi ve müzik notaları için başka bir sistem geliştirir. Kullanımı ve pratikliği konusundaki çeşitli tartışmalardan ve Louis'in ölümünden iki yıl sonra, bu yazı, 1854'te, Fransa'da kullanılmaya başlanarak, görme engellilerin bilgiye erişiminin ilk ciddi adımı olarak, tarihe geçti ve bu adımdan sonra, bilgi teknolojileri ve sesli kitap çabaları kabartma yazının görme engellilere kazandırdığı özgüvenin üzerine inşa edildi (Demirci, s. 389-392).

Bilgi teknolojileri, kabartma yazının icadının ardından hızla gelişmeye başlamış, yazının tablet (kabartma yazı şablonu) gibi taşınabilir araçlarla yazılmasını sağlamıştır. Ancak, kabartma daktilonun 1900'lü yılların başındaki icadına değin, bilgiye erişim açısından yeni kitapların basımı ve eğitim materyallerinin normal bireylerin kullandığı ölçekte temin edilmesi son derece yetersizdi. O yıllarda, gönüllü bireylerin, yardımıyla okunan kitaplar, yazım açısından çok zor olup, zaman kaybına neden olan, ilkel kabartma yazı araçlarıyla çok sınırlı miktarda yazılarak, akademik içerikli bilgiye erişim sağlanmaktaydı.

Ancak, 1960'lı yılların başında IBM firmasının Amerikan Görme engelliler Basımevne (APH) bir bilgisayar hediye etmesi ile artık teknoloji kullanılarak kitap üretimi yapıldığı için görme engellilerin kitaplara erişimi daha da hız kazandı.

Bu bilgisayarlar, o zaman bilgisayar programcılığında kullanılan delikli kartlara yazılan metinleri düzeltmek kolaylaşmıştır.

1970'lere gelindiğinde bu kez dijital olarak kaydedilen içeriğin doğrudan baskı makinelerine aktarılması mümkün olup, hemen hemen ABD'deki bütün Braille basımevleri bilgisayarlı basıma geçmiştir. Almanya, İngiltere ve diğer bazı ülkelerin bilgisayarlı basıma geçmeleri de hemen hemen aynı zamana rastlamaktadır. Son gelişen teknoloji ile metinler ya klavye üzerinde ya da diskette bilgisayara aktarılmakta, kontrolleri yapıldıktan sonra hatasız bir şekilde çinkoya basılmaktadır. Bu şekilde eskiyle karşılaştırıldığında Braille basım 5-8 kat artmıştır.

1980'li yıllarda bu alana kişisel bilgisayarların girmesiyle kitap, dergi, gazete gibi kabartma yayınların süratli bir şekilde çıkması mümkün olabildiği.

Bilgisayar destekli kitap basımının hızlandığı 1980li yıllardaki gelişmelere rağmen, yine de, o yıllarda, görme engellilerin kabartma teknolojiler yoluyla da olsa eriştikleri yayın miktarı, normal kişilerin erişebildiğinin yüzde 5-i civarındaydı. Bugün bile kabartma olarak, ulaşılan kitap ve özellikle müzik alanındaki nota ve senfonik partiyonların miktarı çok cüzi miktardadır (Demirci, s. 396). Ancak, 1980'li yıllardan itibaren, görme engellilerin kabartma yazıyı okuma becerileriyle geliştirdikleri dokunma duyusu yeteneğinin artmasına bağlı olarak, normal (F ve q) klavyelerin kullanılmasıyla görme engellilerin bilgisayar destekli teknolojik ürünleri takip etme çabası bugüne gelinen süreçte mihenk taşı değerindedir.

Başta, Amerikan kongre kütüphanesi ve İngiltere görme engelliler kraliyet enstitüsü, tarafından sağlanan çeşitli dergi ve kitap hizmetlerinden sonra, dünyada görme engellilere ilişkin birçok eğitim ve sivil toplum kuruluşu, görme engellilerin bilgisayar ve bilgisayar destekli teknolojilerin kullanılmasını sağlayan çeşitli özel eğitim çalışmalarıyla onların yaşam enerjisine önemli ölçüde güç katmışlardır. Bu süreç 190'lı yıllarda, daha da hızlanarak, ülkemiz de bu gelişmelerden nasibini almış ve kamu kurumlarında çalışan birçok görme engelli çalışan, bilgisayar destekli olarak işlerini takip ederek, toplumun engellilere bakış açısının dönüşmesine katkı sağlamışlardır. Birçok bilgisayar operatörü ve bilişim uzmanı görme engelli çalışma hayatına aktif şekilde katılım göstermiştir. Tüm bu ilerlemeler, tarihsel süreçlerden ve teknolojik yeniliklerden beslenen görme engellilerin, en zor şartlarda bile, bilgiye erişime çabasının haklı sonuçları olarak tarihe geçmiştir. Bilgi teknolojilerinin kullanımı, Amerika'daki özgür bilim, (freedom scientific) firmasının görme engellilere,

kabartma yazı dışında, başka bir kapı aralaması ve (jaws for Windows) gibi sesli programları görme engellilerin kullanımına sunmasıyla bambaşka bir boyuta taşınmış olup, benim bu makalenin konusunu belirlememde haklılığımı kanıtlayacak inanılmaz yenilikler getirmiştir. Çünkü görme engelliler, bu gibi sesli teknolojilerle artık kaset, teyp ve radyo devirlerini sonlandırıp, hemen hemen her türlü bilgi ve müzik dinleme ihtiyaçlarını sesli programlarla bilgisayar teknolojilerinden yararlanarak, sağlamışlardır. 2000-li yıllara gelindiğinde, görme engellilerin sesli programlarla teknolojiye olan hakimiyetleri göz önüne alınarak, gündelik yaşamda kullanılan çamaşır ve bulaşık makineleri, renk ve yön tanıma cihazları, sesli çay doldurma aparatları, sesli post makineleri, kabartma monitörler, müzisyenlere yönelik sesli ve kabartma içerikli bestecilik ve stüdyo kayıt programları ve sesli bankamatiklerin kullanılması onların yaşam enerjisine çok büyük bir güç katmış olup, toplumun engelli bakış açısında pozitif bir algının yaratılması mümkün olmuştur. Bu noktada önemli olan şey şudur: Görme engelliler, tarih boyunca, hak ettikleri yere gelmede çok büyük çabalar gösterse de toplumun bakış açısını tam anlamıyla onların yaşam şartlarını iyileştirme açısından dönüştürmesi mümkün değildir. Görme engelliler açısından, belirleyici ve asıl olan şey, sağlanan gelişmelerinden güç alarak, mücadelelerine devam etmeleri ve hedeflerine ulaşma çabalarıdır. Günümüzde, internet erişiminin, sosyal medyanın ve akıllı telefonların görme engellilerin yaşamlarını renklendirir duruma gelmesi, kanımca görme engellilerin kabartma yazıya hakimiyet serüveniyle başlayan çabalarının sonucu olarak elde ettikleri en büyük armağandır. Çünkü artık görme engelliler, özgürce kimseden yardım almaksızın sinemaya gidebiliyor, akıllı telefonlarıyla, navigasyon programlarıyla çok rahat bir yerden bir yere ulaşım sağlayabiliyor ve her türlü bankacılık işlemlerini yapabiliyor. Görme engelliler artık, Bu gibi teknolojik desteklerle, gerek eğitim ve gerek çalışma hayatında normal bireylerle önemli bir eşitlik sağlamış bulunuyor.

Bilgiye Erişim Aracı Olarak Müzik

Genellikle, doğuştan çok ciddi bir müzikal duyuşa sahip olan görme engelliler, tarihin birçok döneminde, dini müzikle uğraşmak zorunda bırakılmıştır. Bunun sebebi, kabartma yazının geç icadı ve görme engellilerin müzik alanında akademik düzeyde önünü açan, görme engelliler okullarının geç açılmasıdır. Çünkü hem kabartma yazı ve hem de görme engelliler okulları 19 yüzyıl başlarında, görme engellilerin bilgiyle tanışmasına aracılık etmiştir. Halen birçok dünya ülkesinde, görme engellilerin özellikle müzisyenlikle ve hafızlıkla, ortaçağ düşüncesinden çok farklı olmayarak, anılmasının sebebi, onların çok ciddi bir hafıza gücünün, muhakeme yeteneğinin ve müzikal duyuşlarının var olması ve toplumun görme engellilerin bu farklılıklarını müzik içerisinde görebilmesidir. Müzik, bu noktada, görme engellilere bir kimlik rolündedir. Çünkü onlar, buldukları ortamlarda, sazı ve sesiyile, ya müzik icra ederek, ya da kuran okuyarak, insanlar üzerinde farklılıklarını hissettirerek, toplumsal bütünleşmeyi başlatmışlardır. Ancak, görme engelliler okulları 18. yüzyıldan itibaren tüm dünya ülkelerine yayılmaya başladıktan sonra, müzik, hem meslek olarak, hem de farklı alanlara yönelmek isteyen görme engelliler açısından sosyal ve akademik bir iletişim aracı rolüne büründü.

Çünkü kendi yaşam özgeçmişimde de gördüğüm üzere, bir görme engelli birey, akademik olarak her hangi bir kurum içerisinde, öğrenme ve bilgi ihtiyacını gidermeyi başarmak için, mutlaka kendisinin diğer bireylerden üstün olan bir yönüyle öne çıkma eğilimindedir. O, Ancak, bu şekilde toplumla kaynaşabildiğine ve arkadaşlık kurarak bilgilenme sürecini başlatabileceğine inanır.

Örneğin, Gaziantep lisesindeki öğrenciliğim esnasında, müzik ve yabancı dil yeteneğimle, diğer arkadaşlardan üstünlüğümü kanıtladığım için, oldukça çok arkadaşım oldu ve birçoğuna dersler vererek, kitaplarımı okutur, derslere öylece hazırlanırken, Bilkent üniversitesi'ndeki öğrenciliğim esnasında ise, özellikle, solfej, armoni ve kontrpuan derslerindeki başarımla diğer arkadaşlarla kaynaşmama ve yetersiz olduğum derslerdeki sorunlarımı bu sosyal ilişkilerimle çözümleneme neden olmuştur.

Demek ki, görme engelliler için müzik, genellikle, bir sosyalleşme aracı olup, onların toplumsal bütünleşmesini kolaylaştıran önemli bir unsurdur. Ancak, 14. yüzyıldan beri, yaşantıları ve eserleriyle, tarihe ve topluma ait bir değer olmayı başarmış birçok görme engellilerin yaşantılarına ait bilgilerle, müziğin bir sosyal işleve sahip olmasının ötesinde, aynı zamanda, görme engellilerin akademik düzeyde derinleştiği ciddi bir meslek alan olduğunu öğrenmekteyiz.

Tarihte ve toplumda görme engelliler

Rönesans öncesi tüm toplumların tarihlerine bakıldığında, görme engelliliğin adeta Allah tarafından verilen bir cezanın sonucu olduğuna ve bu önyargıların görme engellileri toplum dışına ittiğine dair bir ortak yaklaşımla karşılaşmaktayız. Ancak, 1436'te matbaanın icadıyla başlayan, bilgi edinim süreçleri ve iletişim ihtiyaçlarının daha akılcı metotlarla giderilmesi çabaları görme engellileri de bu doğrultuda meraklandırmış ve bilgi ihtiyaçlarını giderme konusunda, toplumsal olmaya yöneltmiştir. İşte bu yüzden olmalı ki, daha önceleri, toplu halde dilenen, toplumda yok sayılan bireyler olarak görme engelliler artık, bilim ve sanatta yapacak bir

şeylerinin olduğuna inanarak, mevcut zeka ve hafıza güçlerinden yararlanmak suretiyle, üstelik daha görme engelliler okulları bile yok olmasına ve kabartma yazı sistematiği bulunmamasına rağmen, bilim ve sanat sahnesine çıkmışlardır. Görme engellilerin kendilerince geliştirdikleri birtakım yöntemlerle bilgi ihtiyaçlarını gidererek, tarihte ve toplumda kendisinden söz ettirmeye başladığı dönemler özellikle 16. yüzyıl ve sonrası dönemlerdir..

16, 17 ve 18 yüzyıllarda, pek çok görme engelin çeşitli alanlarda üstün başarılarıyla tarih sahnesine çıkmasını başlıca şu nedenlerle açıklamak mümkün:

1- J. Gutenberg'in 1436 yılında ilk matbaayı bulmasının sonucu olarak, okuma yazmanın yaygınlaşması ve görme engellilerin buldukları çevrelerde bilgiye erişim yollarını araştırarak, kendilerini geliştirme çabaları,

2-okuma-yazmanın giderek yaygınlaşmasıyla, uzakta bulunan kimselerin aralarında yazışarak düşüncelerini birbirine iletmesi, neredeyse kaçınılmaz hale gelmiştir. İşte bu nedenle görme engelliler de kullanılabilir, kendilerine uygun bir yazı ortaya çıkarabilmek için büyük çaba harcamıştır. Bu yazı denemeleri arasında harfleri tahtaya oymak, mum kaplı plakalar üzerine çiviyle yazmak ve dokunarak okumak, ip ve düğüm yazısı sayılabilir.

3- Sanat ve bilim dallarının daha yaygın hale geldiği Rönesans ve Aydınlanmacı dönemlerde bireyin önemi artmıştır. Bireyin saygı görmesi, haklarının ve yükümlülüklerinin bulunduğu kabul edilmesi, görme engellileri de etkilemiş olmalıdır (Demirci, s. 240).

1600. yüzyıldan günümüze, gerek toplumun görme engellilere dair önyargılarını ve olumsuz tutumlarını dönüştürmede, gerekse kendisinden sonra gelenlere çığır açmada, çalışkanlıkları, bilgiye erişim çabaları ve yaratıcılıklarıyla birçok bilim alanında kendisinden söz ettirmiş görme engelli mevcuttur.

Bu araştırmadaki hipotezime katkı sağlamak üzere, özellikle iki ünlü görme engelinin yaşamından kısa pasajlar aktararak, çalışmamı genişletmek isterim.

David Blunkett (1947-)

Çağımızın belki de en önemli mevkiine gelmiş görme engellisi olarak bilinir. Görme engelliliği doğuştandır. İlkokulu Sheffield'da okumuş, başvurduğu Kraliyet Görme engelliler Enstitüsü'ne bağlı orta derecede bir koleje kabul edilmeyince, bu kez Londra'daki Ulusal Görme engelliler Koleji adı verilen okulu bitirerek, büro elemanı olarak yetişmiştir.

Bir havagazı şirketinde çalışmakla meslek yaşamını başlatan David, Orada sendikacılığa merak sarmış, bu arada hem çalışıp hem okuma olanağı bulmuştur. Sheffield Üniversitesi'nde siyasal bilimler öğrenimi görmüş ve bitirdikten sonra bir süre bir yükseköğrenim kurumunda öğretim görevlisi olarak çalışmıştır.

Daha 22 yaşında Sheffield Şehir Meclisine İşçi Partisi üyesi olarak girmiştir. Kısa zamanda İşçi Partisi kademelerinde yükselmiş, 30 yıllık bir geleneği bozarak 1983 yılında İşçi Partisi'nin İdare Meclisi'ne parlamenterlerin dışından giren ilk kişi olma başarısını göstermiştir.

Daha sonra İşçi Partisi sözcülüğü ve oluşturulan gölge kabinede çeşitli görevler almaya başlamış, Nisan 1997 tarihinde, eğitim bakanlığına, 2001'de, iç işleri bakanlığına ve 2005'de ise, çalışma bakanlığına getirilmiştir.

Bağımsız hareket sorununu rehber köpekle çözen Blunkett, bakanlık görevindeki yoğun okuma ihtiyacını kısmen sesli okuma aygıtlarıyla, kısmen personele materyali önceden kasete okutarak, kısmen de materyalleri yanındaki personele bilgisayar yardımıyla Braille yazıya çevirterek çözmektedir. Bu biyografik bilginin dünya tarihinde, görme engellilerin öğrenme çabalarını ve bilgiye erişiminin kazanımlarını çok net bir biçimde anladığımız ve görme engellilerin toplumsal önyargıları etkilediğine dair güzel bir örnek olduğuna inanmaktayım. Ama yine de günümüzde bile, tarihe mal olmuş başarılarla rağmen, görme engellilerin hak ettiği toplum ve devlet desteğinden gereğince nasibini alamadığına inanmaktayım. Bunun nedenini ise, toplum kesimlerinin ve bireylerin, görme engellilere dönük empati ve bilgi yoksunluğunun hala devam etmesi ve birçok görme engelin kendisinden sonra gelen bireyleri düşünmeden sadece kendisine çalışması hastalığından kurtulamayışı ve enerjisi yüksek, yaratıcı fikirleri olan görme engellilerin yeterince destek göremeyişine bağlamaktayım (Demirci, s. 394-5).

Nicholas Saunderson (1682 - 1739)

Yaşadığı dönemin en önemli bilim adamları arasına girmeyi başarmış bir İngiliz görme engellidir. 1682 yılında İngiltere'nin Yorkshire kentinde doğan Saunderson, 1 yaşındayken çiçek hastalığı nedeniyle görme engelli olmuştur. Ailesinin sağladığı özel eğitim desteğiyle, Matematiğe olağanüstü bir eğilimi olan Saunderson, geometri, cebir ve eski Yunanca öğrenmiştir. Eğitim sırasında oyulmuş ya da kabartılmış harfleri

birbirinden ayırt etmeyi öğrenmiştir. Saunderson matematik işlemlerini çözebilmek için, geliştirdiği tahtadan bir araç yardımıyla geometri problemlerini bile gayet başarılı bir şekilde çözebilmiştir.

18 yaşında Cambridge Üniversitesindeki derslere dinleyici olarak katılmış ve matematik eğitimini üstün bir başarıyla bitirmiştir.

Saunderson üniversitedeyken mekanik fiziğin kurucusu, Isac Newton'un kuramını ve görüşlerini öğrenmiş, Newton'un matematik prensipleri adını verdiği öğretiyi kavramış birkaç kişiden biri olarak ün kazanmıştır. Üstün yeteneği dolayısıyla Saunderson'a Cambridge Üniversitesi'nde öğretmenlik verilmiştir. Işık ve renklerin ne olduğunu bilmeyen tam görme engelli birinin üstün yetenekli görenlerin bile kavramakta zorluk çektiği Newton'un ışık kuramını anlatması ve öğretmesi herkesi şaşkınlık içinde bırakmış, İngiliz veliahtı da aralarında olmak üzere pek çok ünlü kişi derslerini izlemeye gelmiştir. Newton bile onun görüşlerini ve kuramını öğrencilerine anlatış yöntemine hayran kalmıştır. Ünlü fizikçi bunun üzerine, Üniversite yönetimine Saunderson'un akademik alandaki desteğine atıfta bulunarak, onun profesör olarak atanmasını önermiştir. Uzun uğraşılardan sonra daha 30 yaşına bile gelmeden Üniversiteye profesör olarak atanmış ve bu görevde 30 yıl kalmıştır.

Kuşkusuz bu örnek, görme engellilerin kendi özelliklerine uygun eğitim olanağı sağlandığında nerelere gelebileceğini göstermesi bakımından oldukça öğreticidir.

Saunderson çok renkli ve neşeli bir kişiliğe sahiptir ve esprileriyle de tanınması bakımından, daha önce bahsettiğim görme engellilerin akademik ve sosyal başarıları için gerekli mizah ve iletişim becerilerinin somut bir örneğidir (demirci, s. 245-6).

Bu bölümü, görme engelliliğin bilgiye ve öğrenmeye dezavantaj olmadığını ve görme engellilerin müzik ve güçlü bir hafızaya sahip olmak gibi üstünlükleriyle, çok çeşitli mesleki başarılarla sahip olacağını ve bu yolla toplumsal bakış açılarının iyileştirilmesine katkı sağlanacağını ileri süren, değerli müzik tarihçimiz Prof. Önder Kütahyalı'nın görme engelliliğe dair olup, bu makalenin özeti sayılabilecek sözleriyle bitirmek isterim.

Görme engelliliğin felaket şeklinde algılanacak bir durumu yoktur. İnsan kafasını kullanarak doğanın kendisinden kaçırdığı pek çok şeyi onun elinden zorla alabilir. Görme engelliler için tedirginlik yaratan üç olgu vardır: Görme engellin yanında kendisiyle ilgili olarak işaretlerle konuşulması, karşısındakinin ona sorması gereken bir konuyu, yakınındakine yönelttiği sorularla öğrenmeye çalışması ve bir toplulukta görme engellin topluluk dışına itilmesi...

Kütahyalı, son derece duyarlı olduğu bu üç konuda tüm yaşam deneyimine ve olgun yaşına karşın, bu tür davranışlarda bulunanlara hiçbir koşulda anlayış gösterilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Kütahyalı'ya göre göz dışında üç değişik görme yolu vardır. Bunlar bellekle, istençle ve sevgi yoluyla görme olarak özetlenebilir. Bir görme engelli kimse belleğini son gücüne dek kullanmak zorundadır. Bellediği olaylar ve durumlar arasında yürüteceği mantık, pek çok olgunun ya da varlığın görülmesini sağlar. Belirlenen hedefin peşini bırakmamak ve yılmadan çalışmak, görmeyi kolaylaştıran ikinci bir etmendir. Başkalarına göstereceğiniz sevgi sayesinde oluşturacağınız dostluk ortamı, yaşamınızı kolaylaştıracaktır; çünkü sizi çok seven dostlarınız, kendileriyle paylaşmanızı istedikleri sessiz; fakat güzel izlenimleri mutlaka size de aktaracaktır.

Kütahyalı, müzik başta olmak üzere çeşitli güzel sanat dalları ile kitapların da görme engellilerin yaşamını renklendireceği ve kolaylaştıracağı görüşündedir (Demi'rci, s. 634-35).

BULGULAR

Eğitim herkes için yasal bir haktır. Görme engellilerin, eğitimi kendine özgü özel yöntemlerle sağlar. Kabartma yazı ve bilgi teknolojileri onların eğitiminin çağdaşlaşmasında önemli bir gereksinim ve güç kaynağıdır. Bilgi teknolojileri ile desteklenerek eğitim alan görme engellilerin toplumsal empati kültürünün geliştirilmesinde çok ciddi bir rol üstlendiği tartışılmaz bir gerçektir. Müzik ile amatör ya da profesyonel olarak ilgilenen görme engelliler açısından müzik, kendi kendine yeterliliğin ve toplumla iletişim kurmanın önemli ve etkin bir aracıdır. O halde, bilgi teknolojileri ve müzik toplumun engellilere karşı olan önyargısal tutumlarının yok edilmesinde ve pozitif bir algının geliştirilmesinde birbirini bütünleyen önemli iki olgudur. Bu araştırma ile de gayet net biçimde görüldüğü gibi, görme engelliler bedensel kusurlarından doğan dezavantajlarını eğitimin, bilgi teknolojilerinin ve müzik sanatının sağladığı özgüvenle bertaraf etmektedirler.

SONUÇ

Dünya tarihinde, yazılı kaynaklara göre, görme engellilerin sahip oldukları, yeteneklerin hizmete dönüşümü, 14 yüzyıla rastlamaktadır. Bu durumu en iyi, 1325-97 tarihinde, yaşamış, İtalyan enstrüman yapımcısı, şair,

orgcu ve besteci Francesco Landini'nin yaşamına dair bilgilerle anlıyoruz. Bu yüzyıldan itibaren, gerek matbaanın icadı ve gerekse, çeşitli bilim adamlarının ve düşünürlerin görme engellilerin sahip oldukları hafıza ve yeteneklerden yararlanması öğütleyen ifadelerinden sonra, görme engellilerin, daha önceki çağlarda olduğu gibi sadece dilenerek kaderlerine terkedilmeyi kabul etmeyen, öğrenmeyi ve çalışmayı seven bireyler olarak, toplumda varlığını hissettirmeye başladığını görüyoruz. 16-17 ve 18. yüzyılların, tarihte ve toplumda başarıları bakımından öne çıkan görme engelli bilim ve sanat adamlarının yaratılmasına kaynaklık eden dönemler olduğunu öğrenmekteyiz. Tüm bu gelişmeler, özellikle müzik yeteneği başta olmak üzere, matematik, fizik, astronomi, edebiyat, teoloji, tarih ve felsefe gibi disiplinlerde tarihe adını yazdırmış dünyaca ünlü birçok görme engellinin yetişmesinde, bilgi teknolojilerinin özel eğitimi destekleyen önemli bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Ünlü görme engelli biyografilerinden öğrendiğimiz diğer bir konu da, belirli bir alanda kendisini kanıtlamış görme engelli kimselerin, sadece kendisi için değil, toplumun önyargılarını dönüştürmede, sosyal kimlik edinilmesinde ve kendisinden sonra gelecek kimselere daha erişilebilir bir dünya yaratılmasında sorumluluk sahibi olmak gibi erdemli bir davranış ortaya koymalarıdır.

18-19 ve 20. yüzyıllar, bilgiye ve öğrenmeye muhtaç görme engelli bireylerin, gerek akademik anlamda, gerekse toplumsal bütünleşme açısından bilgilenme süreçlerinin hızlandığı yüzyıllar olarak tarihe geçmiştir. Bunun nedenini, 18. yüzyılın ilk yarısında, görme engelliler okullarının, açılması ve kabartma yazının görme engellilerin yaşamına girmesiyle açıklamak mümkündür. Kabartma yazının ve müzik aletlerini icra etme kabiliyetinin görme engellilerin dokunma duyusunda yarattığı hassasiyet, 1980-li yıllarda, sesli teknolojilerle kullanılmaya başlayan bilgisayarlarla bilgiye erişimde müthiş bir özgüven ve yaşam enerjisi yaratmıştır. Bu gelişmeler, evrilerek, günümüzde Apple ve iPhone teknolojileri başta olmak üzere, birçok bilişim teknolojilerinin görme engellilere adaptasyonu gibi endüstriyel bir pazar alanının yaratılmasını körüklemiştir. Bu doğrultuda firmaların yenilikçi teknolojik inovasyonları geliştirilirken, görme engellilerin ihtiyaçları da pazarlanan tasarımların içeriklerine dahil edilerek herkes için bilginin erişilebilir olmasına dair önemli bir yol kat edilmiştir. Dolayısıyla, görme engellilerin tarihi, bilgiye erişim çabaları üzerinden toplumun algısını ve farkındalığını dönüştüren bir yaklaşım ortaya koymuştur..

ve engellilere ilişkin toplumsal farkındalığı görme engellikleyken mücadeleci görme engellileri geçmişten geleceğe aktarması bakımından oldukça öğretici olup..

KAYNAKÇA

1. Aydın, A. (2012). Görme engelli üniversite öğrencilerinin bilgi erişim sorunları üzerine yapılmış bir araştırma. *Bilgi Dünyası*, 13(1), 93-116.
2. Brazier, H. (2007). *The role and activities of the IFLA libraries for the blind section*.
3. Crash, David K., Cretchfield, Richard S. and Balashy A. A., *Individual in Society*, McGraw-Hill Book Company inc, New York, 1962
4. Demirci, M. E. Homeros'tan Aşık Veysel'e Tarihte and Toplum Yaşamında Görme engelliler BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ - İSTANBUL 2005
5. Enç, M. (1972). *Görme özürlüler: Gelişim, uyum ve eğitimleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
6. Epp, M.A. (2006). *Closing the 95 percent gap: Library resource sharing for people with print disabilities*. *Library Trends*, 54(3), 411-429.
7. Güleröğlü, S. ve Sümer, A. (1982). *Görme özürlüler: Gelişim, uyum ve eğitimleri*. Ankara: Körler Ortaokulu.
8. Ozida. (2007b). 27 Kasım 2009 tarihinde <http://www.ozida.gov.tr> adresinden erişildi.
9. Subaşıoğlu, F. (2008). *Üniversitelerin bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin "engellilik farkındalığı" üzerine bir araştırma*. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 399-430.
10. Visual impairment and blindness. 27 Eylül 2022 tarihinde <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs282/en/index.html> adresinden erişildi.
11. TURGOK. (2009). *Türkiye görme özürlüler kitaplığı*. 27 Eylül 2022 tarihinde <http://www.turgok.org/hakkimizda.php> adresinden erişildi.
12. World Health Organization (WHO). (2009). *Visual impairment and blindness*. 27 Eylül 2022 tarihinde <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs282/en/index.html> adresinden erişildi.